

Benjamin Ivaničin

STO VJERNICIMA DAJE KRILA?

Usprkos glasovima o »ravnodušnosti i odvratanju« od Crkve u nekim zemljama, ipak osjećam da biće Crkve nabujalim snagama sve više signalizira novi postsekularizirani svijet u kojem vjera neće biti sinonim za neprosvijećenost i natražnjaštvo ni izazov na hostilnost i sektaštvo i u kojem prožetost politike, ekonomije i drugih društvenih podničja svjetlom i toplinom vjerskih otajstava i njihovih životnih otkućaja neće biti imenovano klerikalizmom. Otkuda taj osjećaj?

Dijalektika povijesnog zbivanja već sama po sebi *vodi* k tom novom svijetu. Povijesnoj fazi »teokracije« (srednji vijek) kao nekoj tezi suprotstavljala se, i još se uvijek suprotstavlja, faza sekularizacije kao neka antiteza, da se obje sliju u novu povijesnu fazu kao svoju sintezu, u kojoj će razbaštinjena politizirana Crkva čistije igrati svoju ulogu evanđeoskog kvasca, a razbaštinjeno ljudsko društvo religioznih pretenzija i apsolutne autonomije mirnije i pouzdanije kročiti svojim znanstvenim, socijalnim i kulturnim usponima. Bilo bi neopravdano taj marš vjere i ljudskog društva s tendencijom slijevanja u nešto novo nazivati vjerskim pokušajima zauzimanja starih pozicija (srednjovjekovnih!) kao što bi bilo neopravdano misliti da se kolo povijesti može okretati unatrag. Po čovjeku i njegovu duhu vjera i Crkva utjelovljene su u zemaljsko i vremenito kao i sam čovjek i na taj način prisutne kao povijesno-konstitutivni element čovjekova zbivanja te podvrgnute povijesnim zakonima, koji ne djeluju prema natrag i ne vuku u prošlost, nego uvijek vode u novu budućnost. Tako n3r., pišući o ljudskom radu, papa Ivan Pavao II. budućnost čovjekova rada nije vezao ni uz jednu prošlu ni postojeću struju, nego je čovječanstvo pozvao na nova rješenja.

Još, doduše, ne zamjećujem formirani postsekularizirani svijet u kojem bi vjera zauzimala svoje novo mjesto, ali da ona prema tom novom mjestu ide, utvrđuje me činjenica otajstvene vitalnosti Crkve koja usred sekulariziranog svijeta danas ne izgleda kao osamljeni stari panj u šumi, nego — ne anatemizirajući sekularni svijet već ga prihvaćajući takvim kakav jest — izliva u njega svoj božanski život i božansko svjetlo te utiskuje Kristove crte u njegovo biće.

Kada je Koncil htio Crkvu okrenuti svijetu, najprije se upitao: Crkvo, što si? Na to pitanje odgovorio je otkrivajući otajstvo i strukturu Crkve, njezinu sakramentalnost i karizmu, njezino poslanje koje isto pada na laika i na klerika, na njezinu univerzalnu posvetnu silu, na njezin eshaton i njezinu Majku. Upoznavši tako svoje vlastito lice, mogla se *Gaudium et spes* predstaviti svijetu i izreći svoje dodire s njim. Nešto takvo zbiva se na razini prakse i života poslije Koncila. Crkva najprije sređuje sebe, doživljava Majku i smjelo počinje korčati pod svjetlom eshatona, postaje *per caput et membra* univerzalna posvetna sila, osjeća u svojoj kršćanskoj krvi upućenost do kraja svijeta, obilno se napaja iz izvora spasenja i otvara karizmama, započinje živjeti strukturu u otajstvu i otajstvu u strukturama — kako bi pred Bogom i čovjekom postala obećanje novoga svijeta. Budući da se je Crkva, kako mi se čini, u toj svojoj obnovi već udomačila, smjelije kao vjernik gledam u budućnost i iščekujem, prema Ivanu Pavlu II., nova rješenja Krista za svijet.

Teško mi je jednim pogledom obuhvatiti sve ono što Crkvu danas čini jedrijom. Svakako, kad na to mislim, na prvom su mjestu teolozi, koji se — zadržavajući važnu ulogu u Crkvi — odriču primata i vodstva crkvenog života te povlače s prvih životnih pozicija prepuštajući svoje mjesto nosiocima ljubavi, nosiocima kršćanske agape. Kako nisu mogli predvidjeti da će ih agape preteći? Ta i sami su joj u svojim teoretskim razglabanjima davali prednost pred akademskim intelektualizmom. Doživljavajući se u svom kršćanskom misaonom svijetu odvojenima od mnogobrojnih novovjekovnih misaonih spletova kao u kakvom getu, proricali su da i živu Crkvu u skoroj budućnosti čeka sudbina geta. Međutim, milijuni koji su se okupljali oko Ivana Pavla II. prigodom njegovih putovanja po svim kontinentima pokazuju da se ne radi, ni danas ni ubuduće, o kršćanskom getu, nego o nevidljivim oceanskim dubinama Božjega naroda, koje se — iako nevidljive — svaki čas mogu izdići na površinu i pružiti rendez-vous svijetu koji nastaje.

I ti milijuni nevidljivih dubina poželješe ne u prvom redu novih interpretacija vjere ni novih struktura svoga zajedništva, nego kruha da se nahrane, hostije da se osvježe na izvoru svoga zajedništva, euharistijskih kongresa da se kao jedno otajstveno tijelo vide, upoznaju, prepoznaju i dozive kao mnoštvo s jednim Srcem. Poželješe da opet budu bit, da postanu srž, da budu ono što jesu: kulturna zajednica po Isusu Kristu, Bogo-čovjeku. Ushtjedoše dopustiti da se Riječ po njima spusti i utjelovi u naše dane. Svaki euharistijski kongres ili nahranjeno mnoštvo kruhom za spas i život svijeta jest sakramentalno utjelovljivanje Boga u čovjeku. A kako se sve to čini u prisutnosti i znaku

Marije, službenice Gospodnje, kao što se i čini, tada je to znak da su šanse za pomirenje današnjeg čovjeka s Bogom, za susret i prepoznavanje Oca i Sina, opet tu, da se Nietzscheov »Posljednji među posljednjima« danas Nietzscheu i vraća.

Badava se toj revitalizaciji vjere suprotstavljati dosadašnjim argumentacijama racionalne provenijencije.

Tako su npr. izjave da »vjera zaluduje«, da »popovi zavode«, vjernike možda mogle pogadati u racionalističko doba kad su i sami držali da je vjera gotovo isključivo stvar razuma. U toj pretpostavci bilo je donekle svatljivo da »pametniji« (popovi) mogu zavesti »neizobražene i neuke«. Danas nije tako. Danas je vjera stvar čovjeka, stvar njegove nutarnje slobode i spasenja, stvar ljubavi i srca, stvar života i životne sreće. Vjernik koji vjeruje danas doživljava ono što vjeruje, doživljava sve to i kroz sve to psihološki iskustveno svoju vjeru provjerava. Stoga se danas vjernik doživljava povrijeđen u svom ljudskom dostojanstvu kada čuje da je »zaveden«. Takav prigovor njegovoj vjeri posebno mu je težak jer se upravo doživljavajući svoju vjeru osjeća jedno sa svima koji žive u ljubavi (ekumenizam, anonimni kršćani), a to znači ne manipuliran nego dobro postavljen na pravi put u otvorenosti prema svima kao braći. Tu težinu prigovora nastoji, dakle, nadići superiornim držanjem, fanatičnim ukopavanjem u ljubav, što mu daje prednost pred svima, jer je budućnost također pustila korijenje u tlo ljubavi i mira. On se u svojoj revitalizaciji utvrđuje.

Toj revitalizaciji pridonosi danas često ponavljana definicija vjere. Vjera je, kaže se, ono što »samo po sebi počiva *na strahu* od tajanstvenih, nepoznatih, nevidljivih sila, na poniznosti prema njima, pa i na praznovjerju« (AKSA 40 /595/ 9). I ta je, naime, definicija donekle bila shvatljiva u racionalističko doba. Vjera je čin razuma, misao, sud. Tako se tada započinjao i svršavao govor o vjeri. U toj pretpostavci moglo se misliti da se vjera dobro osvjetljuje ako se naznači izvor takve misli. Zašto joj izvor ne bi bio strah, neki egzistencijalni strah? Nije li strah izvor mnogih naših misli i primisli koje često nemaju nikakve veze s objektivnošću? Danas se govor o vjeri, doduše, započinje opisom njezine razumnosti, ali se završava opisom zahvaćenosti cijeloga bića za Krista, Crkvu, Mariju, Božje kraljevstvo u srcima ljudi. Govori se o vjeri kao fundamentalnoj životnoj opciji, kao o inspiraciji na životnim putovima. Ona se tako i doživljava. Doživljava se kao nešto što angažira cjelovitost bića u predanju čovječanstvu. Majka Terezija i o. Gabrić nisu jedini koji to potvrđuju. Sad bi, dakle, u pretpostavci da »vjera izvire iz straha od tajanstvenih, nepoznatih, nevidljivih sila«, i sve današnje vjerničke živote, sva vjernička djela za dobro braće ljudi, sva njihova predanja i žrtvovanja samih sebe za dragoga trebalo pokazati kako izlaze iz straha. Međutim, strah motivira minimum djelovanja i samo jedno djelovanje: oslobađanje od straha, čim se oslobodimo od straha, prestaje strah i mi ostajemo u miru. Strah nije ni u kome inspiracija i angažman. I što se više tvrdi da vjera »počiva na strahu«, da je vjernik i njegovo vjerničko biće utemeljeno na strahu, to više vjernik nastoji apologijom djela i akcije, kroz koje se očituje njegova inspiracija i angažman, opravdati svoje vjerničke stavove. Što se jače

naglašava da je vjera strah, to se više vjera dinamizira kao ljubav, oživljuje se i »revitalizira«, ne mareći za racionalne protudokaze, premda i njima raspolaže (OŽ XXXVI/1981/ str. 5—25). Što se više piše i govori da je vjera strah, to se vjernik više trudi da u srcu nosi ljubav, taj najopasniji dinamit za zidove podijeljenosti, ili klasne ili nacionalne ili pak ideološke, i za sve barikade. Na pritiskivanje vjernika definicijom vjernik danas odgovara akcijom.

Nazivanje vjere *neznanstvenim* svjetonazorom, a ateizma (posebno marksističkog) znanstvenim, vodi također pojačanju težnje u vjernika da svijet u kojem žive, društvo i kulturu, sve humane prirodne vrednote čovjeka, izgrađuju s pojačanom kršćanskom inspiracijom. Oni humane vrednote u ljudskom društvu ne žele izgrađivati kao znanstveno neosvijesteni, što je isto kao neosvijesteni naprosto, ili kao anonimni humanisti (da ne kažem marksisti), nego kao osviješteni ljudi u kojima je svjetlo vjere u žarištu njihove svijesti, da bi, stojeći snagom vjere za današnjim znanstvenim rascvatom, i opet životom pokazali koliko je njihova vjera znanstvena. Sjetimo se s kolikim žarom danas kršćanstvo stoji za progresom čovječanstva temeljenom na znanosti. Dovoljno je sjetiti se Teilharda de Chardina, čiju stotu obljetnicu rođenja ove godine slavimo. I upravo to istaknuto traženje prava prisutnosti kršćanske inspiracije u javnom životu izazivano etiketom neznanstvenosti religije razlog je zbog kojeg će vjernik u javnom životu najčešće ne samo odbiti materijalnu kolaboraciju s partnerima drugih inspiracija, nego će tamo gdje mu se pruži prilika pod svaku cijenu pokušati afirmirati svoju kršćansku inspiraciju. Etiketa naznanstvenosti religije ima svoj plod: vjernikovu težnju da svoju kršćansku inspiraciju afirmira u današnjem, na temelju znanosti racionaliziranom društvu i da se tako svojim životom prožetim religijom iskaže sukladan znanosti. Ta je težnja tjerala vjernika, pokojnog Sadata, da na svoju grobnu ploču napiše: »Predsjednik koji je vjerovao . . . «

Crkva se revitalizirala, upravila hod prema postsekulariziranora svijetu. Racionalni prigovori iz prošle epohe ne samo da je pritom ne zaustavljaju već je potpomažu. Samo je jedno može zaustaviti: dovod ljubavi u svoje biće. Zato se ona danas okuplja oko eularistije, sakramenta ljubavi. Uz nju se osjeća najvećom i najjačom. Po njoj se i prepoznaje vjesnicom silaska spasenja, Božjega spasenja, u današnji svijet.